

2. Мазаракі А. А., Ведмідь Н. І. Санаторно-курортні та оздоровчі підприємства: структурні параметри розвитку. *Економіка розвитку*. 2013. № 3. С. 51-55.
3. Закарпаття – санаторії та туризм Головне управління статистики в Закарпатській області. *Статистичний збірник*. Ужгород, 2018. – 101 с.
4. Бойко Є.О. Удосконалення державного управління рекреаційного бізнесу URL : http://tourlib.net/statti_ukr/bojko3.htm (дата звернення: 28.03.2020).

УДК 338.48

О.В. МАКСЮТОВА
аспірант спеціальності 051 «Економіка»,
Науковий керівник: д.е.н., проф. Проскура В.Ф.,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна

ІНТЕГРУЮЧА РОЛЬ ТУРИЗМУ У РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Напрями та тенденції розвитку як національної, так і регіональної економік в сучасних умовах визначають закономірності глобальних процесів, які обумовлюють конкурентоздатність держави, регіону й окремого підприємства, формування нової структури світогосподарських зв'язків. Відповідно, однією з основних складових глобалізації виступає міжрегіональна економічна інтеграція, включаючи прикордонні території окремих національних господарств.

Для учених, дослідників в області регіональної економіки актуальними залишаються питання розміщення продуктивних сил на території країни та регіонів, економічної оцінки їх ефективності й інтеграційної взаємодії територій.

Обґрунтування розміщення продуктивних сил, напрями міжрегіональної та міжтериторіальної інтеграції повинні визначатися тенденціями глобальних процесів, що обумовлюють економічну спроможність і конкурентоспроможність кожної держави, регіону, підприємства, організації.

В умовах актуалізації на теперішній час зміни парадигми регіональної політики – від підтримки регіонів за рахунок засобів державного бюджету через різні програми допомоги і розвитку до створення та підтримки умов для їх саморозвитку зростає значущість інтеграційної взаємодії територій. Як відомо, структурну динаміку національних моделей якнайкраще відбивають показники територіальної і функціональної інтеграції, а також рівень конкурентоспроможності суб'єктів країни і характер розподілу ресурсів між ними.

Самостійні регіональні соціально-економічні системи потрібні до певної міри для збереження рівноваги в центрі, оскільки завдяки їх існуванню скорочуються витрати державних коштів на інфраструктуру та рішення соціальних проблем, включаючи проблеми зайнятості.

Використання різноманітних форм інтеграційної взаємодії економічних систем різного рівня служить найважливішою рушійною силою самореалізації і розвитку територій, нарощування їх потенціалу і ефективнішого використання конкурентних переваг. При цьому безперечно твердження того, що чим повніше суб'єкти держави і муніципальні утворення використовуватимуть потенціал інтеграційної взаємодії і розвитку, тим активніше відбуватимуться процеси адаптації регіональної економіки до сучасних бізнес-стратегій і, відповідно, виникнуть нові можливості для самореалізації територій.

Варіанти інтеграційної взаємодії господарюючих суб'єктів різного рівня сучасні дослідники розділили на дві мега форми: територіальна (міждержавну, міжрегіональну), здійснювана, переважно, за ініціативою державних, регіональних або місцевих органів влади і управління; і виробничу (вертикальну, горизонтальну та ін.) інтеграцію,

здійснювану за ініціативою підприємств і організацій, суб'єктів підприємницької діяльності.

Окрім цього, з'являються різні комбіновані форми співпраці, на основі яких економіка отримує імпульси, як до підтримки рівноважного стабільного стану, так і до самореалізації і саморозвитку.

У сучасних умовах, на нашу думку, доцільна і має місце в початковій стадії розвитку третя мега форма інтеграційної взаємодії не лише господарюючих суб'єктів, але і інноваційних формувань, суб'єктів інноваційної інфраструктури, наукових і освітніх установ у сфері наукових досліджень, розробок і реалізації інноваційних проектів, підготовки висококваліфікованих кадрів для інноваційної економіки.

У цьому плані прагнення регіонів до самореалізації цілком узгоджується за участю їх в інтеграційних проектах, оскільки при цьому власні конкурентні переваги можна доповнити конкурентними перевагами партнерів, зміцнивши тим самим свої позиції на зовнішніх ринках. У той же час для економіки сучасної України, де цілеспрямоване регулювання ще переважає над ринковим саморегулюванням, визначальне значення для результативної реалізації потенціалу економічної інтеграції як на національному, так і на регіональному (муніципальному) рівнях, має якість інститутів інтеграції.

Це стосується й туристичної індустрії як частини соціально-економічної системи суспільства.

Нові економічні феномени, що виявляються у складних відносинах у процесі інтеграції, співробітництва, партнерства, економічної взаємодії, зростання пріоритетності масштабів бізнесу, становлення нових типів економічної взаємодії суб'єктів, потребують конструктивного наукового переосмислення у сфері туризму. На початку ХХІ ст. туризм перетворився на потужну високорентабельну індустрію, вид економічної діяльності, галузь знань, культурний феномен, у якому міцно переплелися економічні та соціальні інтереси світової економіки, підприємницьких структур і споживачів. В економіці найбільш розвинених країн світу туристична галузь посідає одне із чільних місць за обсягами доходів, надходжень до бюджету, кількістю створених робочих місць. Завдяки стрімким темпам зростання туристична галузь стала лідером світової економіки. За інформацією Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО) та Міжнародного валютного фонду (МВФ), туризм посідає перше місце у світовому експорті товарів та послуг. На сферу туризму у світі припадає 10% світових інвестицій, кожне 11-те місце у світовій зайнятості, 7,8% від світового ВВП.

Таким чином, саме туризм відіграє інтегруючу роль у забезпеченні позитивної динаміки кількісних і якісних параметрів розвитку світової економіки, інших галузей та видів економічної діяльності (транспорту, торгівлі, виробництва сувенірів тощо), а також у формуванні мультиплікаторів покращання основних макроекономічних показників. Україна значно поступається світовим тенденціям розвитку туристичного ринку. Обсяги послуг, що надавалися туристичними підприємствами, порівняно з обсягами реалізації промислової продукції є незначними. Частка зайнятих у вітчизняній туристичній галузі не досягала 0,1% від усіх зайнятих в Україні, а вклад доходів від туризму у валовий внутрішній продукт країни становить менше 2%. Припущення про неповне використання потенціалу туризму як потужної складової національної економіки підтверджується зниженням розвитку галузі через політичну та економічну кризу в Україні. Зазначені тенденції свідчать, з одного боку, про перспективність, динамічність та масштабність розвитку туристичної галузі, високий рівень її економічної привабливості, а з іншого, – про потребу у розробленні механізмів інтеграції суб'єктів туристичної діяльності, що створить можливості для консолідованого формування конкурентних переваг туристичними підприємствами на ринку внутрішнього туризму, стійкості та адаптації підприємств до турбулентних умов ведення бізнесу. Формування та розвиток інтеграційних структур в туризмі характеризується багатовекторністю, суттєвими

протиріччями, активним пошуком оптимальних бізнес-моделей та вимагає розробки теорії та методології управління інтеграційними структурами, формування концепції ефективного розвитку інтегрованих структур в туризмі, адаптації її основних положень у систему важелів та інструментів механізму управління інтеграційною діяльністю туристичних підприємств та організацій. [1]

Конкурентоспроможність як національної економіки в цілому, так і регіональної зокрема представляє собою здатність відкритих для міжнародної конкуренції компаній, галузей промисловості та регіонів країни забезпечувати порівняно високий рівень доходів і заробітної плати населення. Так, щорічно за підсумками звітного періоду Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ) складається рейтинг різних держав світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності, який включає в себе 12 компонентів, прийнятих до уваги. У десятку країн-лідерів глобального рейтингу конкурентоспроможності впродовж кількох останніх років входять практично без зміни такі держави, як Сінгапур, США, Гонконг, Нідерланди, Швейцарія, Японія, Німеччина, Швеція, Великобританія, Данія.

Україна в 2019 році втратила дві позиції і займає 85 місце у глобальному рейтингу конкурентоспроможності, Словаччина – 42 місце, Угорщина – 47, Польща – 37, Румунія – 51. [2] У порівнянні з попереднім роком Польща залишилися на колишній позиції – 37, Румунія піднялася на 51 (+1), Угорщина на 47 (+1), Молдова на 86 (+2), Словаччина знизилася до 42-го місця (- 1).

У 2012 році Україна в ВЕФ була 73-ю зі 144 країн, в 2013-му опустилася на 84-ту позицію зі 148 країн, після 2014 року – піднялася одразу на 76-те місце зі 144 країн, проте у 2015 році зайняла вже лише 79-ту позицію з 140 країн, а в 2016 році – 85-ту позицію з 138. У 2017 році країна піднялася на 81-ше місце в рейтингу зі 137 країн, а в 2018 мала 83-тню позицію зі 140 країн.

При цьому до конкурентних переваг країни можна включити стабільність політичної і правової системи, частку ВВП на душу населення, низьку інфляцію, оптимальний експорт, наявність природних ресурсів, вигідне географічне розташування країни, високий рівень і конкурентоспроможність людських ресурсів. Велике значення мають також регіональні проекти у сфері високих технологій, у тому числі проекти суміжних територій країн, з якими історично склалася інтеграційна взаємодія, зокрема, України, Словаччини, Угорщини, Польщі.

Список використаних джерел:

1. Босовська М.В. *Інтеграційні процеси в туризмі : монографія / М.В. Босовська.* – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. –С. 6-7
2. *Global Competitiveness Index 4.0 [Електронний ресурс].–Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2019/competitiveness-rankings/>*

УДК 332.012.334

Е.В. МАРКОВА

аспірант,

Науковий керівник: д.е.н., проф. Гоблик В.В.,

*Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна*

РОЛЬ МАЛИХ МІСТ У РЕАЛІЗАЦІЇ СТРУКТУРНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Підвищена увага до соціально-економічного розвитку малих міст в умовах децентралізації обумовлена тим, що згідно перспективних планів формування об'єднаних територіальних громад Закарпатської області абсолютна більшість із них стають їх центрами, які покликані взяти на себе виконання цілого ряду функцій і повноважень не

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>